

BAHAGIAN III

PENYERAHAN, PENGESAHAN DAN PEMBENTANGAN PENYATA KEWANGAN AGENSI NEGERI SARAWAK

Perkara Utama

Apa yang diaudit?

- Perenggan 5(1)(c) Akta Audit 1957 menghendaki Ketua Audit Negara mengaudit Penyata Kewangan Agensi Negeri iaitu Badan Berkanun Negeri (BBN), Majlis Agama Islam (MAI) dan Pihak Berkuasa Tempatan (PBT).

Mengapa ia penting untuk diaudit?

- Pengauditan Penyata Kewangan Agensi Negeri dilaksanakan untuk mengesah dan memastikan penyata kewangan bebas daripada kesalahan dan ketinggalan yang material serta memberi pendapat sama ada penyata itu menggambarkan kedudukan yang benar dan saksama berpandukan akta dan piawaian yang diluluskan.

Apa yang ditemui Audit?

- Sebanyak 52 agensi negeri telah mengemukakan penyata kewangan bagi tahun berakhir 31 Disember 2022 untuk diaudit.
- Setakat 31 Ogos 2023, penyata kewangan tahun 2022 bagi lapan daripada 52 agensi negeri telah disahkan. Sebanyak lima penyata kewangan BBN dan dua penyata kewangan PBT diberi Sijil Ketua Audit Negara Tanpa Teguran manakala satu penyata kewangan agensi diberi Sijil Ketua Audit Negara dengan Pendapat Berteguran.
- Sebanyak 23 penyata kewangan PBT, 20 penyata kewangan BBN dan satu penyata kewangan Majlis Islam Sarawak masih belum disahkan.

Apa yang disyorkan Audit?

- Pemantauan yang efektif oleh Pejabat Setiausaha Kewangan Negeri serta kerjasama semua peringkat di agensi negeri telah memastikan penyediaan penyata kewangan memenuhi piawaian perakaunan. Sehubungan itu, pihak Audit mengesyorkan perkara seperti berikut:
 - pihak yang bertanggungjawab terhadap tadbir urus agensi hendaklah memastikan piawaian perakaunan, prosedur operasi standard dan peraturan kewangan lain dipatuhi supaya

pengurusan agensi negeri ditadbir dengan cekap, amanah dan telus;

- pengurusan agensi negeri hendaklah mengambil tindakan proaktif dan berkesan bagi menyelesaikan semua isu yang dibangkitkan;
- Kementerian Kesihatan Awam, Perumahan dan Kerajaan Tempatan (MPHLG) hendaklah mempertimbang untuk mengguna pakai perakaunan berasaskan akruan bagi PBT supaya penyata kewangan memberikan gambaran yang benar dan saksama; dan
- PBT perlu mematuhi garis panduan yang dikeluarkan oleh MPHLG mengenai pengendalian baki dana pembangunan dan akaun amanah khas yang tidak menunjukkan pergerakan dan tidak dibelanjakan bagi memastikan pengurusan kewangan yang berkesan dan teratur.

BAHAGIAN III

PENYERAHAN, PENGESAHAN DAN PEMBENTANGAN PENYATA KEWANGAN AGENSI NEGERI SARAWAK

FAKTA UTAMA

PENYATA KEWANGAN AGENSI NEGERI TAHUN 2022	Bilangan Agensi Negeri		52 Akaun Agensi	
	26	Badan Berkanun Negeri	8	Telah Disahkan
	25	Pihak Berkuasa Tempatan	44	Belum Disahkan
	1	Majlis Agama Islam	-	Belum Diterima

1. PENDAHULUAN

Mengikut Akta Audit 1957, Ketua Audit Negara mempunyai kuasa untuk mengaudit penyata kewangan agensi negeri iaitu Badan Berkanun Negeri (BBN), Pihak Berkuasa Tempatan (PBT) dan Majlis Agama Islam (MIS). Objektif pengauditan adalah untuk memberikan pendapat terhadap penyata kewangan agensi negeri sama ada penyata ini menggambarkan kedudukan yang benar dan saksama serta rekod perakaunan yang berkaitan telah diselenggarakan dengan teratur dan kemas kini.

2. PENGAUDITAN PENYATA KEWANGAN

2.1. Pada tahun 2023, Jabatan Audit Negara dikehendaki mengaudit 52 penyata kewangan agensi negeri bagi tahun 2022. Penyata kewangan agensi negeri pada tahun 2022 terdiri daripada 26 BBN, 25 PBT dan satu MIS. BBN ditubuhkan mengikut The Statutory Bodies (Financial and Accounting Procedure) Ordinance 1995 serta Ordinan Tubuh BBN, PBT pula ditubuhkan di bawah The Local Authorities Ordinance, 1996 manakala MIS ditubuhkan di bawah Ordinan Majlis Islam Sarawak, 2001.

2.2. Jabatan Audit Negara menjalankan pengauditan terhadap penyata kewangan bagi satu MIS, lima BBN dan tiga PBT manakala baki 43 penyata kewangan agensi lagi dilaksanakan oleh Firma Audit Swasta (FAS) yang dilantik. Pelantikan FAS ini adalah selaras dengan peruntukan di bawah Subseksyen 7(3), Akta Audit 1957 yang memberi

kuasa kepada Ketua Audit Negara melantik pihak yang berkebolehan untuk menjalankan pengauditan bagi pihak beliau.

2.3. Pengauditan penyata kewangan tahun 2022 adalah berpandukan Garis Panduan Pengauditan Penyata Kewangan Asas Akruan berdasarkan International Standards of Supreme Audit Institutions (ISSAI) bagi memastikan pengauditan adalah berkualiti serta mematuhi piawaian perakaunan dan pengauditan yang diluluskan. Antara perkara yang ditetapkan dalam garis panduan tersebut adalah penyediaan Memorandum Perancangan Audit, penilaian risiko dan bukti audit, komunikasi dengan pihak pengurusan dan tadbir urus, pensampelan dan pelaporan.

3. KEDUDUKAN PENYERAHAN PENYATA KEWANGAN

3.1. Seksyen 4(1) The Statutory Bodies (Financial and Accounting Procedure) Ordinance, 1995, menghendaki BBN mengemukakan penyata kewangan kepada Ketua Audit Negara untuk diaudit tidak lewat daripada 30 April tahun berikutnya. Peraturan 37 The Local Authorities Financial Regulations 1997 pula menetapkan PBT perlu menyediakan dan menyerahkan penyata kewangan kepada Ketua Audit Negara pada atau sebelum 30 April tahun berikutnya. Seksyen 72 Ordinan Majlis Islam Sarawak 2001 menghendaki penyata kewangan disediakan setiap tahun dan diserahkan kepada Ketua Audit Negara untuk diperaku.

3.2. Badan Berkanun Negeri boleh memohon secara bertulis kepada Majlis Mesyuarat Kerajaan Negeri (MMKN) untuk melanjutkan tempoh penyerahan penyata kewangan selaras dengan Seksyen 5(1) The Statutory Bodies (Financial and Accounting Procedure) Ordinance 1995. Peraturan 38 The Local Authorities Financial Regulations, 1997 juga menyatakan PBT hendaklah memohon pelanjutan masa untuk mengemukakan penyata kewangan secara bertulis kepada kementerian/jabatan.

3.3. Penyerahan penyata kewangan setakat 31 Ogos 2023 mendapati 51 agensi negeri telah mengemukakan penyata kewangan bagi tahun berakhir 31 Disember 2022 untuk diaudit sebelum atau pada 30 April 2023 kecuali Lembaga Penyatuan dan Pemulihan Tanah Sarawak (SALCRA) telah mengemukakan Penyata Kewangan selepas tarikh tersebut iaitu pada 27 Jun 2023. SALCRA telah mengemukakan permohonan pelanjutan tempoh penyerahan penyata kewangan kepada Kementerian Industri Makanan, Komoditi dan Pembangunan Wilayah Sarawak pada 27 Mac 2023 dan telah diluluskan pada 27 April 2023. Kedudukan penyerahan penyata kewangan tahun 2022 adalah seperti dalam **Jadual 1**.

JADUAL 1
PENYERAHAN PENYATA KEWANGAN
BADAN BERKANUN NEGERI, MAJLIS ISLAM SARAWAK DAN
PIHAK BERKUASA TEMPATAN BAGI TAHUN BERAKHIR 31 DISEMBER 2022

BIL.	AGENSI NEGERI	TARIKH PENYERAHAN
BADAN BERKANUN NEGERI		
1.	Lembaga Pelabuhan Tanjung Manis	21.03.2023
2.	Pustaka Negeri Sarawak	17.04.2023
3.	Lembaga Pembangunan Koridor Wilayah	17.04.2023
4.	Lembaga Sungai-Sungai Sarawak	18.04.2023
5.	Lembaga Pelabuhan Miri	18.04.2023
6.	Majlis Penyelidikan dan Pembangunan Sarawak	20.04.2023
7.	Perbadanan Perhutanan Sarawak	20.04.2023
8.	Lembaga Amanah Yayasan Sarawak	20.04.2023
9.	Lembaga Air Kuching (KWB)	20.04.2023
10.	Yayasan Biasiswa Sarawak Tunku Abdul Rahman	20.04.2023
11.	Lembaga Pembangunan dan Lindungan Tanah	25.04.2023
12.	Perbadanan Pembangunan Perumahan	26.04.2023
13.	Lembaga Air Sibu	26.04.2023
14.	Lembaga Pelabuhan Rajang	27.04.2023
15.	Lembaga Kemajuan Bintulu	27.04.2023
16.	Perbadanan Sukan Sarawak	27.04.2023
17.	Perbadanan Urusan Kejuruteraan dan Limbungan Brooke	27.04.2023
18.	Majlis Kepelbagaian Biologi Sarawak	27.04.2023
19.	Lembaga Pelabuhan Samalaju	27.04.2023
20.	Lembaga Pelabuhan Kuching	28.04.2023
21.	Lembaga Pelancongan Sarawak	28.04.2023
22.	Perbadanan Pembangunan Ekonomi Sarawak	28.04.2023
23.	Lembaga Sumber Asli dan Alam Sekitar	28.04.2023
24.	Perbadanan Kemajuan Perusahaan Kayu Sarawak	28.04.2023
25.	Lembaga Kemajuan Tanah Sarawak	28.04.2023
26.	Lembaga Penyatuan dan Pemulihan Tanah Sarawak	27.06.2023
MAJLIS AGAMA ISLAM		
1.	Majlis Islam Sarawak	28.04.2023
PIHAK BERKUASA TEMPATAN		
1.	Majlis Daerah Simunjan	17.01.2023
2.	Majlis Daerah Luar Bandar Sibu	20.01.2023
3.	Majlis Daerah Lawas	10.02.2023
4.	Majlis Daerah Kanowit	24.02.2023
5.	Majlis Daerah Matu dan Daro	24.02.2023
6.	Majlis Daerah Limbang	03.03.2023
7.	Majlis Daerah Maradong dan Julau	10.03.2023
8.	Majlis Daerah Serian	21.03.2023
9.	Majlis Daerah Marudi	24.03.2023
10.	Majlis Daerah Sarikei	03.04.2023
11.	Majlis Perbandaran Kota Samarahan	04.04.2023
12.	Majlis Perbandaran Padawan	10.04.2023

BIL.	AGENSI NEGERI	TARIKH PENYERAHAN
13.	Majlis Perbandaran Sibu	10.04.2023
14.	Majlis Daerah Lubok Antu	17.04.2023
15.	Majlis Daerah Sri Aman	18.04.2023
16.	Majlis Daerah Dalat dan Mukah	18.04.2023
17.	Dewan Bandaraya Kuching Utara	18.04.2023
18.	Majlis Daerah Lundu	18.04.2023
19.	Majlis Daerah Kapit	20.04.2023
20.	Majlis Bandaraya Miri	20.04.2023
21.	Majlis Daerah Bau	20.04.2023
22.	Majlis Bandaraya Kuching Selatan	20.04.2023
23.	Majlis Daerah Subis	20.04.2023
24.	Majlis Daerah Saratok	26.04.2023
25.	Majlis Daerah Betong	27.04.2023

Sumber: Daftar Penerimaan Penyata Kewangan, Jabatan Audit Negara Negeri Sarawak

3.4. Ketua Audit Negara telah mengeluarkan arahan melalui surat bertarikh 11 Julai 2018 yang menetapkan supaya semua penyata kewangan yang dikemukakan oleh agensi mestilah lengkap dan boleh diaudit (auditable). Penyata kewangan yang lengkap perlu mengandungi penyata yang ditandatangani oleh Pengerusi dan seorang Ahli Lembaga Pengarah (Akaun Induk dan Akaun Kumpulan), pengakuan oleh pegawai utama yang bertanggungjawab ke atas pengurusan kewangan dan dokumen sokongan. Kegagalan agensi untuk mengemukakan penyata kewangan yang lengkap dan boleh diaudit akan menyebabkan Sijil Ketua Audit Negara tidak dapat dikeluarkan terhadap penyata kewangan berkenaan dalam tempoh yang ditetapkan.

4. PEMAKAIAN PIAWAIAN PERAKAUNAN

4.1. Lembaga Piawaian Perakaunan Malaysia atau Malaysian Accounting Standards Board (MASB) merupakan badan yang bertanggungjawab menerbitkan piawaian perakaunan untuk diguna pakai oleh syarikat bermotifkan keuntungan dan Badan Berkanun Persekutuan seperti yang digariskan di bawah Pekeliling Perbendaharaan Malaysia PA 3.1. Setakat 1 Januari 2017, piawaian perakaunan yang diluluskan oleh MASB untuk diterima pakai di Malaysia adalah Malaysian Financial Reporting Standards (MFRS) dan Malaysian Private Entities Reporting Standards (MPERS). Pemakaian MFRS adalah tertakluk kepada undang-undang seliaan Bank Negara Malaysia, Suruhanjaya Sekuriti atau Suruhanjaya Syarikat Malaysia.

4.2. Jabatan Akauntan Negara Malaysia (JANM) pula telah mengeluarkan Malaysian Public Sector Accounting Standards (MPSAS) melalui proses tadbir urus seperti yang

dinyatakan dalam Ministerial Functions Act 1969. Salah satu fungsi JANM adalah menentukan polisi, sistem dan kawalan perakaunan awam selaras dengan Akta Tatacara Kewangan 1957. Status pemakaian piawaian perakaunan oleh agensi bagi tahun kewangan 2022 adalah seperti dalam **Jadual 2**.

JADUAL 2
PEMAKAIAN PIAWAIAN PERAKAUNAN
OLEH AGENSI BAGI TAHUN KEWANGAN 2022

BIL.	PIAWAIAN PERAKAUNAN	BIL. AGENSI
1.	Malaysian Private Entities Reporting Standards (MPERS)	28
2.	Pekeliling Kewangan Kementerian Alam Sekitar dan Kesihatan Awam (Perakaunan Asas Tunai)	24
JUMLAH		52

Sumber: Penyata Kewangan Agensi Negeri Tahun 2022

5. SIJIL KETUA AUDIT NEGARA MENGENAI PENYATA KEWANGAN

Sijil Ketua Audit Negara mengenai penyata kewangan telah disediakan berdasarkan keperluan ISSAI yang menetapkan sebanyak dua jenis pendapat audit iaitu Pendapat Tanpa Teguran dan Pendapat Diubahsuai.

5.1. Pendapat Tanpa Teguran

Pendapat Tanpa Teguran menunjukkan juruaudit berupaya memberikan pendapat yang benar dan saksama terhadap penyata kewangan selaras dengan piawaian perakaunan yang diluluskan. Ini termasuklah juruaudit mempertimbangkan perkara seperti berikut:

5.1.1. Perenggan Penegasan Perkara

Perenggan yang dimasukkan ke dalam Sijil Audit yang merujuk kepada perkara yang sesuai dikemukakan atau dinyatakan dalam penyata kewangan, di atas pertimbangan juruaudit mentafsirkan ianya amat penting dan asas kepada pemahaman pengguna penyata kewangan.

5.1.2. Perenggan Hal-Hal Lain

Perenggan yang dimasukkan ke dalam Sijil Audit yang merujuk kepada perkara selain daripada yang dikemukakan atau dinyatakan di dalam penyata kewangan pada pertimbangan juruaudit, berkaitan dengan pemahaman pengguna mengenai audit, tanggungjawab juruaudit atau Sijil Audit.

5.1.3. Perenggan Perkara Utama Audit

Perenggan Perkara Utama Audit merupakan perenggan yang meliputi isu material yang diaudit dan telah dimaklumkan kepada pihak yang bertanggungjawab terhadap tadbir urus. Perenggan Perkara Utama Audit menunjukkan ketelusan dalam pengauditan yang telah dijalankan melalui Sijil Audit.

5.2. Pendapat Diubahsuai

Pendapat Diubahsuai (Modified Opinion) menunjukkan penyata kewangan tidak menunjukkan keadaan yang benar dan saksama, terdapat salah nyata ketara (material misstatement) atau juruaudit menghadapi kekangan sehingga tidak boleh memberikan pendapatnya. Apabila keadaan ini didapati semasa pengauditan, juruaudit perlu membuat pertimbangan sama ada ianya material atau/dan pervasif terhadap penyata kewangan dan keperluan melaporkan Pendapat Diubahsuai dalam Sijil Ketua Audit Negara. Perkara material atau/dan pervasif adalah asas terhadap Sijil Berteguran, Bertentangan (Adverse) dan Penafian Pendapat (Disclaimer) seperti berikut:

5.2.1. Pendapat Berteguran

Pendapat yang dinyatakan oleh juruaudit apabila membuat kesimpulan bahawa salah nyata, secara individu/agregat adalah material tetapi tidak menyeluruh kepada penyata kewangan. Pendapat ini dikeluarkan setelah mendapat bukti audit yang mencukupi dan bersesuaian atau tiada bukti audit yang mencukupi untuk dijadikan asas pendapat. Juruaudit membuat kesimpulan bahawa kemungkinan kesan daripada salah nyata ke atas penyata kewangan tidak dapat dikenal pasti, berkemungkinan boleh menjadi material tetapi tidak pervasif.

5.2.2. Pendapat Bertentangan

Pendapat yang dinyatakan oleh juruaudit apabila membuat kesimpulan bahawa salah nyata, secara individu/agregat adalah material dan pervasif kepada penyata kewangan setelah mendapat bukti audit yang mencukupi dan bersesuaian.

5.2.3. Penafian Pendapat

Pendapat ini dinyatakan oleh juruaudit apabila kesan yang mungkin timbul daripada kekangan skop adalah material dan pervasif di mana bukti audit tidak mencukupi untuk memberi pendapat terhadap penyata kewangan. Juruaudit tidak dapat memberi pendapat sama ada penyata kewangan menunjukkan gambaran

yang benar dan saksama terhadap kedudukan kewangan. Selain itu, pendapat penafian turut diberi dalam situasi di mana walaupun juruaudit telah memperoleh bukti audit yang mencukupi mengenai setiap ketidaktentuan, tetapi tidak dapat memberi pendapat terhadap penyata kewangan disebabkan oleh potensi ketidaktentuan berinteraksi dan berkemungkinan kesan kumulatif ke atas penyata kewangan.

5.3. Setakat 31 Ogos 2023, daripada 52 penyata kewangan agensi yang telah diterima, lapan penyata kewangan agensi telah disahkan, iaitu enam penyata kewangan BBN dan dua penyata kewangan PBT. Bagi 20 penyata kewangan BBN, 23 penyata kewangan PBT dan satu penyata kewangan MAI bagi tahun berakhir 31 Disember 2022 masih di peringkat pengesahan oleh Jabatan Audit Negara. Bilangan penyata kewangan mengikut jenis pendapat audit yang diberikan bagi tahun 2018 hingga 2022 seperti dalam **Jadual 3**.

JADUAL 3
KEDUDUKAN PENDAPAT AUDIT YANG DIBERIKAN BAGI
PENYATA KEWANGAN AGENSI DARI TAHUN 2018 HINGGA 2022

BIL.	JENIS PENDAPAT AUDIT	TAHUN KEWANGAN				
		2018	2019	2020	2021	2022*
1.	Pendapat Tanpa Teguran	46	44	47	37	7
2.	Pendapat Tanpa Teguran dengan Penegasan Perkara	6	7	1	1	-
3.	Pendapat Tanpa Teguran dengan Hal-hal Lain	-	-	2	7	-
4.	Pendapat Berteguran	-	1	2	7	1
5.	Pendapat Bertentangan	-	-	-	-	-
6.	Penafian Pendapat	-	-	-	-	-
JUMLAH		52	52	52	52	8

Sumber: Penyata Kewangan Agensi Tahun 2018 hingga 2022

Nota: (*) Kedudukan setakat 31 Ogos 2023

5.4. Status pengauditan penyata kewangan bagi kesemua 52 agensi negeri bagi tahun 2022 setakat 31 Ogos 2023 seperti dalam **Jadual 4**.

JADUAL 4
STATUS PENGAUDITAN PENYATA KEWANGAN
BADAN BERKANUN NEGERI, MAJLIS ISLAM SARAWAK DAN
PIHAK BERKUASA TEMPATAN BAGI TAHUN BERAKHIR 31 DISEMBER 2022

BIL.	AGENSI	STATUS PENGAUDITAN
BADAN BERKANUN NEGERI		
1.	Lembaga Pelabuhan Tanjung Manis	Telah selesai diaudit dan diberikan Sijil Ketua Audit Negara.
2.	Lembaga Pelabuhan Rajang	
3.	Majlis Penyelidikan dan Pembangunan Sarawak	
4.	Perbadanan Urusan Kejuruteraan dan Limbungan Brooke	
5.	Lembaga Pelabuhan Kuching	
6.	Lembaga Air Sibu	
7.	Lembaga Pelabuhan Miri	Telah selesai diaudit dan dalam proses pensijilan.
8.	Perbadanan Perhutanan Sarawak	
9.	Yayasan Biasiswa Sarawak Tunku Abdul Rahman	
10.	Lembaga Pembangunan dan Lindungan Tanah	
11.	Perbadanan Pembangunan Perumahan	
12.	Majlis Kepelbagaian Biologi Sarawak	
13.	Lembaga Kemajuan Tanah Sarawak	
14.	Lembaga Pembangunan Koridor Wilayah	
15.	Lembaga Sungai-Sungai Sarawak	
16.	Lembaga Sumber Asli dan Alam Sekitar	
17.	Perbadanan Pembangunan Ekonomi Sarawak	
18.	Lembaga Air Kuching	
19.	Lembaga Kemajuan Bintulu	
20.	Lembaga Amanah Yayasan Sarawak	
21.	Lembaga Pelabuhan Samalaju	
22.	Perbadanan Kemajuan Perusahaan Kayu Sarawak	
23.	Lembaga Pelancongan Sarawak	
24.	Perbadanan Sukan Sarawak	
25.	Pustaka Negeri Sarawak	
26.	Lembaga Penyatuan dan Pemulihan Tanah Sarawak	Pengauditan sedang dijalankan oleh pihak FAS.
MAJLIS AGAMA ISLAM		
27.	Majlis Islam Sarawak	Telah selesai diaudit dan dalam proses pensijilan.
PIHAK BERKUASA TEMPATAN		
28.	Majlis Daerah Simunjan	Telah selesai diaudit dan diberikan Sijil Ketua Audit Negara.
29.	Majlis Daerah Luar Bandar Sibu	
30.	Majlis Daerah Limbang	Telah selesai diaudit dan dalam proses pensijilan.
31.	Majlis Daerah Maradong dan Julau	
32.	Majlis Daerah Kanowit	
33.	Majlis Daerah Lawas	
34.	Majlis Daerah Matu dan Daro	
35.	Majlis Daerah Serian	
36.	Majlis Daerah Marudi	
37.	Majlis Perbandaran Sibu	
38.	Majlis Daerah Sarikei	

BIL.	AGENSI	STATUS PENGAUDITAN
39.	Majlis Bandaraya Kuching Selatan	Telah selesai diaudit dan dalam proses pensijilan.
40.	Majlis Perbandaran Kota Samarahan	
41.	Majlis Daerah Dalat dan Mukah	
42.	Majlis Daerah Kapit	
43.	Majlis Daerah Saratok	
44.	Majlis Perbandaran Padawan	
45.	Majlis Daerah Betong	
46.	Majlis Daerah Subis	
47.	Majlis Daerah Lubok Antu	
48.	Majlis Daerah Lundu	
49.	Majlis Daerah Bau	
50.	Dewan Bandaraya Kuching Utara	
51.	Majlis Bandaraya Miri	
52.	Majlis Daerah Sri Aman	

Sumber: Jabatan Audit Negara

5.5. Sijil Ketua Audit Negara Mengenai Penyata Kewangan Agensi Negeri Bagi Tahun 2022

5.5.1. Setakat 31 Ogos 2023, sebanyak lapan penyata kewangan bagi tahun berakhir 31 Disember 2022 telah selesai diaudit dan disahkan. Status Sijil Ketua Audit Negara yang dikeluarkan terhadap lapan penyata kewangan tersebut ialah tujuh agensi negeri diberikan Pendapat Tanpa Teguran iaitu Majlis Daerah Simunjan, Majlis Daerah Luar Bandar Sibu, Lembaga Pelabuhan Rajang, Majlis Penyelidikan dan Pembangunan Sarawak, Lembaga Pelabuhan Kuching, Lembaga Air Sibu dan Perbadanan Urusan Kejuruteraan dan Limbungan Brooke. Satu agensi diberikan Pendapat Berteguran seperti dalam **Jadual 5**.

JADUAL 5
SIJIL KETUA AUDIT NEGARA DENGAN
PENDAPAT BERTEGURAN BAGI TAHUN KEWANGAN 2022

BIL.	AGENSI NEGERI	ASAS KEPADA PENDAPAT BERTEGURAN
1.	Lembaga Pelabuhan Tanjung Manis	Bayaran pampasan bagi tanah telah dibuat pada 8 Jun 2022 dan <i>Memorandum of Transfer</i> telah ditandatangani pada 16 November 2022 tetapi tidak diiktiraf sebagai Aset Bukan Semasa pada tahun kewangan 2022 seperti kehendak MPERS Seksyen 17.2 dan 17.4. Perkara ini menyebabkan Aset Bukan Semasa dan Ekuiti terkurang nyata masing-masing berjumlah RM18,860,000.

Sumber: Sijil Ketua Audit Negara Penyata Kewangan Agensi Tahun 2022

5.6. Sijil Ketua Audit Negara Mengenai Penyata Kewangan Agensi Negeri Bagi Tahun 2021

5.6.1. LKAN Tahun 2021 mengenai Pengesahan Penyata Kewangan Negeri Sarawak Tahun 2021 yang dibentangkan di Dewan Rakyat pada 2 Disember 2021 hanya melaporkan 49 daripada 52 penyata kewangan bagi tahun 2021 yang telah disahkan setakat 31 Ogos 2022. Baki tiga penyata kewangan iaitu Perbadanan Pembangunan Ekonomi Sarawak (SEDC), Lembaga Penyatuan dan Pemulihan Tanah Sarawak (SALCRA) dan Majlis Islam Sarawak (MIS) tidak dilaporkan disebabkan masih belum disahkan ketika LKAN dimuktamadkan pada bulan Ogos 2022.

5.6.2. Setakat 31 Ogos 2023, kesemua penyata kewangan bagi tahun berakhir 31 Disember 2021 telah selesai diaudit dan disahkan. Status Sijil Ketua Audit Negara yang dikeluarkan terhadap tiga penyata kewangan tersebut ialah tiga agensi negeri diberikan Pendapat Tanpa Teguran. Butiran seperti dalam **Jadual 6**.

JADUAL 6
PENYATA KEWANGAN AGENSI NEGERI TAHUN 2021
YANG DIBERIKAN PENDAPAT AUDIT TANPA TEGURAN SELEPAS 31 OGOS 2022

BIL.	AGENSI NEGERI	TARIKH SIJIL	JENIS SIJIL
BADAN BERKANUN NEGERI			
1.	Perbadanan Pembangunan Ekonomi Sarawak (SEDC)	12.09.2022	Tanpa Teguran
2.	Lembaga Penyatuan dan Pemulihan Tanah Sarawak (SALCRA)	20.10.2022	Tanpa Teguran
MAJLIS AGAMA ISLAM			
1.	Majlis Islam Sarawak (MIS)	13.12.2022	Tanpa Teguran

Sumber: Penyata Kewangan Agensi Negeri Tahun 2021

6. PEMBENTANGAN PENYATA KEWANGAN

6.1. Seksyen 8 The Statutory Bodies (Financial and Accounting Procedure) Ordinance 1995 menetapkan penyata kewangan BBN yang telah diaudit hendaklah dibentangkan di Dewan Undangan Negeri (DUN) dengan seberapa segera. Seksyen 58 The Local Authorities Ordinance 1996 pula menyatakan semua penyata kewangan PBT yang telah diaudit hendaklah diluluskan oleh MMKN dan dibentangkan di DUN. Selain itu, Ordinan Majlis Islam Sarawak 2001 tidak menghendaki MIS membentangkan penyata kewangan di DUN.

6.2. Sebanyak 44 penyata kewangan tahun 2021 yang disahkan oleh Ketua Audit Negara telah dibentangkan di DUN. Sebanyak tujuh agensi negeri masih belum membentangkan penyata kewangan tahun 2021 di DUN iaitu Lembaga Sungai Sarawak

(SRB), Lembaga Air Kuching (KWB), Perbadanan Pembangunan Perumahan (HDC), Lembaga Kemajuan Tanah Sarawak (SLDB), Lembaga Air Sibu (SWB), Yayasan Biasiswa Sarawak Tunku Abdul Rahman (YBSTAR) dan Dewan Bandaraya Kuching Utara (DBKU). Tarikh pembentangan bagi 44 penyata kewangan agensi tersebut seperti dalam **Jadual 7**.

JADUAL 7
PENYATA KEWANGAN TAHUN 2021 YANG TELAH
DIBENTANGKAN DI DEWAN UNDANGAN NEGERI SETAKAT 31 OGOS 2023

BIL.	AGENCI	TARIKH PEMBENTANGAN DEWAN UNDANGAN NEGERI
BADAN BERKANUN NEGERI		
1.	Majlis Kepelbagaian Biologi Sarawak	21.11.2022
2.	Perbadanan Urusan Kejuruteraan dan Limbungan Brooke	
3.	Pustaka Negeri Sarawak	
4.	Lembaga Pembangunan dan Lindungan Tanah	
5.	Lembaga Sumber Asli dan Alam Sekitar Sarawak	
6.	Lembaga Pelabuhan Kuching	
7.	Lembaga Pelancongan Sarawak	
8.	Lembaga Pelabuhan Rajang	
9.	Lembaga Pelabuhan Tanjung Manis	
10.	Lembaga Pelabuhan Miri	
11.	Lembaga Pelabuhan Samalaju	
12.	Majlis Penyelidikan dan Pembangunan Sarawak	
13.	Perbadanan Pembangunan Ekonomi Sarawak	15.05.2023
14.	Lembaga Amanah Yayasan Sarawak	
15.	Perbadanan Perhutanan Sarawak	
16.	Perbadanan Kemajuan Perusahaan Kayu Sarawak	
17.	Lembaga Kemajuan Bintulu	
18.	Lembaga Pembangunan Koridor Wilayah	16.05.2023
19.	Lembaga Penyatuan dan Pemulihan Tanah Sarawak	
20.	Perbadanan Sukan Sarawak	
PIHAK BERKUASA TEMPATAN		
21.	Majlis Daerah Luar Bandar Sibu	21.11.2022
22.	Majlis Daerah Maradong dan Julau	
23.	Majlis Daerah Kanowit	
24.	Majlis Daerah Matu dan Daro	
25.	Majlis Daerah Betong	

BIL.	AGENSI	TARIKH PEMBENTANGAN DEWAN UNDANGAN NEGERI
BADAN BERKANUN NEGERI		
26.	Majlis Daerah Limbang	
27.	Majlis Daerah Sarikei	
28.	Majlis Daerah Marudi	
29.	Majlis Daerah Kapit	
30.	Majlis Perbandaran Padawan	
31.	Majlis Daerah Lubok Antu	
32.	Majlis Daerah Lawas	
33.	Majlis Perbandaran Kota Samarahan	
34.	Majlis Daerah Serian	
35.	Majlis Daerah Sri Aman	
36.	Majlis Daerah Bau	
37.	Majlis Daerah Dalat dan Mukah	
38.	Majlis Daerah Saratok	
39.	Majlis Daerah Subis	
40.	Majlis Perbandaran Sibul	
41.	Majlis Bandaraya Miri	15.05.2023
42.	Majlis Bandaraya Kuching Selatan	
43.	Majlis Daerah Simunjan	
44.	Majlis Daerah Lundu	

Sumber: Laporan-Laporan, 'Command Papers', 'Hansard' dan 'Votes and Proceeding' Yang Dibentang Pada 21 November 2022, 15 Mei 2023 dan 16 Mei 2023

7. RUMUSAN AUDIT

Secara keseluruhannya, setakat 31 Ogos 2023 hanya lapan penyata kewangan agensi bagi tahun berakhir 31 Disember 2022 telah disahkan dengan tujuh agensi diberikan Pendapat Tanpa Teguran manakala satu agensi diberikan Pendapat Berteguran. Sebanyak 44 penyata kewangan pula belum disahkan.

8. SYOR AUDIT

Pemantauan yang efektif oleh Pejabat Setiausaha Kewangan Negeri serta kerjasama semua peringkat di agensi negeri telah memastikan penyediaan penyata kewangan

memenuhi piawaian perakaunan. Sehubungan itu, pihak Audit mengesyorkan perkara seperti berikut:

8.1. pihak yang bertanggungjawab terhadap tadbir urus agensi hendaklah memastikan piawaian perakaunan, prosedur operasi standard dan peraturan kewangan lain dipatuhi supaya pengurusan agensi negeri ditadbir dengan cekap, amanah dan telus;

8.2. pengurusan agensi negeri hendaklah mengambil tindakan proaktif dan berkesan bagi menyelesaikan semua isu yang dibangkitkan;

8.3. Kementerian Kesihatan Awam, Perumahan dan Kerajaan Tempatan (MPHLG) hendaklah mempertimbangkan untuk mengguna pakai perakaunan berasaskan akruan bagi PBT supaya penyata kewangan memberikan gambaran yang benar dan saksama; dan

8.4. PBT perlu mematuhi garis panduan yang dikeluarkan oleh MPHLG mengenai pengendalian baki dana pembangunan dan akaun amanah khas yang tidak menunjukkan pergerakan dan tidak dibelanjakan bagi memastikan pengurusan kewangan yang berkesan dan teratur.

